

EUROOPA
KOMISJON

Strasbourg, 8.7.2025
COM(2025) 900 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

2025. aasta aruanne õigusriigi kohta

Õigusriigi olukord Euroopa Liidus

{SWD(2025) 901 final} - {SWD(2025) 902 final} - {SWD(2025) 903 final} -
{SWD(2025) 904 final} - {SWD(2025) 905 final} - {SWD(2025) 906 final} -
{SWD(2025) 907 final} - {SWD(2025) 908 final} - {SWD(2025) 909 final} -
{SWD(2025) 910 final} - {SWD(2025) 911 final} - {SWD(2025) 912 final} -
{SWD(2025) 913 final} - {SWD(2025) 914 final} - {SWD(2025) 915 final} -
{SWD(2025) 916 final} - {SWD(2025) 917 final} - {SWD(2025) 918 final} -
{SWD(2025) 919 final} - {SWD(2025) 920 final} - {SWD(2025) 921 final} -
{SWD(2025) 922 final} - {SWD(2025) 923 final} - {SWD(2025) 924 final} -
{SWD(2025) 925 final} - {SWD(2025) 926 final} - {SWD(2025) 927 final} -
{SWD(2025) 928 final} - {SWD(2025) 929 final} - {SWD(2025) 930 final} -
{SWD(2025) 931 final}

SOOVITUSED BELGIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Belgias kokkuvõtvalt järgmine. Belgias:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme, et jätkata jõupingutusi kohtusüsteemi vahendite struktuursete puudujääkide kõrvaldamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemile eraldatavate ressursside kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutustes õigusemõistmise tõhususe parandamiseks, eelkõige selleks, et lühendada menetluste kestust täielike statistiliste andmete alusel;
- on tehtud mõningaid edusamme eetikaraamistiku tugevdamisel, võttes vastu normid parlamendi liikmetele antavate kingituste ja hüvede kohta, ning piiratud edusamme seoses valitsuse ja nende kabinettide suhtes kohaldatavate pöördumise efekti normidega;
- ei ole tehtud edasisi edusamme lobitöö õigusreformi lõpuleviimisel, sealhulgas raamistiku loomisel, mille alla kuulub läbipaistvusregister ja õigusloomeline jalajälg, mis hõlmab nii parlamendi kui ka valitsuse liikmeid;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme ametlikele dokumentidele juurdepääsu raamistiku tugevdamisel, eelkõige taotluste esitamise ja edasikaebemenetluste parandamisega, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid;
- on tehtud piiratud edusamme seoses meetmetega, millega tagatakse, et avaliku sektori asutused täidavad riigisiseste kohtute ja Euroopa Inimõiguste Kohtu lõplikke otsuseid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks riikliku taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele soovitatatakse Belgial:

- jätkata käimasolevaid jõupingutusi kohtusüsteemi vahendite struktuursete puudujääkide kõrvaldamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemile eraldatavate ressursside kohta;
- jätkata käimasolevaid jõupingutusi õigusemõistmise tõhususe parandamiseks, eelkõige lühendada menetluste kestust täielike statistiliste andmete alusel;
- tugevdada eetikaraamistikku, sealhulgas võttes vastu normid parlamendiliikmetele antavate kingituste ja hüvede kohta ning valitsuse ja nende kabinettide suhtes kohaldatavad pöördumise efekti normid;
- viia lõpule lobitöö õigusreform, luues raamistiku, mille alla kuulub läbipaistvusregister ja õigusloomeline jalajälg, mis hõlmab nii parlamendi kui ka valitsuse liikmeid;
- jätkata jõupingutusi ametlikele dokumentidele juurdepääsu raamistiku tugevdamisel, eelkõige parandades taotluste esitamise ja edasikaebemenetlusi, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid;
- võtta meetmeid tagamaks, et avaliku sektori asutused täidavad riigisiseste kohtute ja Euroopa Inimõiguste Kohtu lõplikke otsuseid.

SOOVITUSED BULGAARIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Bulgaarias kokkuvõtvalt järgmine. Bulgaarias:

- ei ole tehtud edasisi edusamme meetmete võtmisel asjakohase õigusraamistiku kohandamiseks, et vältida kohtunike pikaajalist lähetamist vabadele ametikohtadele, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike lähetamise kohta;
- ei ole tehtud edasisi edusamme õigusaktide muudatustepanekutega, mille eesmärk on parandada kõrgema kohtute nõukojade inspeksiooni toimimist ja vältida poliitilise mõjutamise ohtu, eelkõige kaasates kohtuorganid selle liikmete valimisprotsessi;
- pärast otsust, et kasutatud menetlus on põhiseadusega vastuolus, ei ole tehtud edusamme, et jätkata plaanidega võtta vastu mehhanism kaitsemeetmete kehtestamiseks parlamendi valitud kõrgema prokuratuurinõukogu liikmete ametisse nimetamise menetluses, tagades nende sõltumatuse ja võttes arvesse Euroopa standardeid, pidades seejuures eelkõige silmas nõukogu rolli peaprokuröri ametisse nimetamisel ja ametist vabastamisel;
- ei ole veel tehtud edusamme, et tagada uurimiste parem tulemuslikkus ning head tulemused suurkorruptsiooni juhtumites süüdistuste esitamisel ja lõplike kohtuotsuste tegemisel, ning tehtud on mõned edasised edusammud seoses korruptsioonivastase komisjoni institutsiooniliste reformidega;
- on tehtud piiratud edusamme, et parandada tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute usaldusvärsust, võttes arvesse Euroopa standardeid, tagades eelkõige, et valitsusele on kehtestatud selged eetikastandardid ja asjakohane karistusmehhanism;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme töö jätkamisel, et parandada riikliku reklaami jaotamise läbipaistvust, eelkõige vahendajate, näiteks meediaagentuuride kaudu hangitava riikliku reklaami puhul.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovituduste meeldetuletamisele Bulgaarial:

- võtta meetmeid, et kohandada asjakohast õigusraamistikku, et vältida kohtunike pikaajalist lähetamist vabadele ametikohtadele, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike lähetamise kohta;
- jätkata õigusaktide muudatustepanekutega, mille eesmärk on parandada kõrgema kohtute nõukojade inspeksiooni toimimist ja vältida poliitilise mõjutamise ohtu, eelkõige kaasates kohtuorganid selle liikmete valimisprotsessi;
- alkatada uuesti kõrgema kohtute nõukojade, eelkõige selle koosseisu reformiprotsess, et tagada selle sõltumatus ja tulemuslikkus, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtute haldamise nõukodade kohta;
- tagada head tulemused suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel, neis juhtumites süüdistuste esitamisel ja lõplike kohtuotsuste tegemisel ning võtta täiendavaid meetmeid, et tagada korruptsioonivastase komisjoni tulemuslik töö;
- parandada tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute usaldusvärsust, võttes arvesse Euroopa standardeid, tagades eelkõige, et valitsusele on kehtestatud selged eetikastandardid ja asjakohane karistusmehhanism;

- viia lõpule töö, et parandada riikliku reklaami jaotamise läbipaistvust, eelkõige vahendajate, näiteks meediaagentuuride kaudu hangitava riikliku reklaami puhul;
- parandada õigusloomeprotsessi kvaliteeti, tagades avalike konsultatsioonide ja mõjuhindangute kasutamise parlamendi seadusandlike algatuste puhul.

SOOVITUSED TŠEHHILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Tšehhis kokkuvõtvalt järgmine. Tšehhis:

- on tehtud mõningaid edusamme meetmete võtmisel, et tegeleda kohtunike ning kohtu- ja prokuratuuritöötajate töötasuga, võttes arvesse Euroopa standardeid vahendite ja tasustamise kohta kohtusüsteemis;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme meetmete võtmisel, et lühendada menetluste kestust ning tagada suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel ja nendes süüdistuse esitamisel sõltumatus;
- on täielikult järgitud soovituse seda osa, mille eesmärk on täiendada olemasolevaid norme lobitöö kohta, püüdes tugevdada kõigi parlamendiliikmete eetikaraamistikku, ning ei ole teinud edusamme olemasolevate pöördukse efekti normide täiendamisel;
- ei ole tehtud edasisi edusamme, et jätkata meediaomandit käsitleva teabe läbipaistvuse reformidega;
- on täielikult järgitud soovitust tagada, et on olemas normid või mehhanismid avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks, tagades samal ajal selle sõltumatuse;
- on täielikult järgitud soovitust jätkata seadusandlike muudatuste tegemist riikliku inimõiguste institutsiooni loomiseks, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele soovitatakse Tšehhil:

- võtta edasisi meetmeid, et lühendada menetluste kestust ning tagada suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel ja nendes süüdistuse esitamisel sõltumatus;
- võtta edasisi meetmeid, et tugevdada kõigi parlamendiliikmete eetikaraamistikku, eelkõige täiendades olemasolevaid norme pöördukse efekti kohta;
- algatada uuesti huvide konflikte, sealhulgas tegelikult kasusaavat omanikku käsitlevate õigusaktide läbivaatamine;
- jätkata meediaomandit käsitleva teabe läbipaistvuse reformidega.

SOOVITUSED TAANILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Taanis kokkuvõtvalt järgmine. Taanis:

- on tehtud piiratud edusamme tasuta õigusabi süsteemi läbivaatamise lõpuleviimisel, võttes arvesse Euroopa standardeid tasuta õigusabi kohta;
- ei ole tehtud edusamme ministritele pöördumise efekti ja lobitöö normide kehtestamisel ning tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute esitatud varadeklaratsioonide piisava kontrolli tagamisel;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme selle protsessiga jätkamisel, mille eesmärk on reformida avalikele haldusdokumentidele juurdepääsu seadust, et tugevdada dokumentidele juurdepääsu õigust, eelkõige avalikustamistaohtluse tagasilükkamise aluste piiramisega, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Taanil:

- suurendada jõupingutusi, et viia lõpule tasuta õigusabi süsteemi läbivaatamine, võttes arvesse Euroopa standardeid tasuta õigusabi kohta;
- kehtestada ministritele pöördumise efekti ja lobitöö normid ning tagada tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute esitatud varadeklaratsioonide piisav kontroll;
- jätkata selle protsessiga edasiliikumist, mille eesmärk on reformida avalikele haldusdokumentidele juurdepääsu seadust, et tugevdada dokumentidele juurdepääsu õigust, eelkõige avalikustamistaohtluse tagasilükkamise aluste piiramisega, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

SOOVITUSED SAKSAMAAL

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Saksamaal kokkuvõtvalt järgmine. Saksamaal:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme meetmete võtmisel, et tagada kohtunikele ja prokuröridele piisav tasu, võttes arvesse Euroopa standardeid tasustamise kohta kohtusüsteemis;
- ei ole tehtud edasisi edusamme, et tugevdada veelgi õigusloomelist jalajälge, avalikustades kõigi huvirühmade esindajate panuse õigusaktidesse ja laiendades kohaldamisala seadusandliku menetluse parlamentaarsete etapile;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme, et tugevdada olemasolevaid pöördumise efekti norme, pikendades ministrite ja parlamentaarsete riigisekretäride ooteaega;
- on tehtud piiratud edusamme, et jätkata kavaga luua õiguslik alus ajakirjanduse õigusele saada föderaalvõimudelt teavet, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu käsitlevaid Euroopa standardeid;
- ei ole tehtud edusamme mittetulunduslike organisatsioonide maksuvabastuse staatuse kohandamise kavaga jätkamisel, et lahendada probleemid, mis praegu kohaldatavate normidega praktikas esinevad, võttes arvesse kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamise Euroopa standardeid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Saksamaal:

- võtta meetmeid kohtusüsteemi vahendite suurendamiseks ja värbamisprobleemidega tegelemiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid vahendite kohta kohtusüsteemis;
- suurendada jõupingutusi õigusloomelise jalajälje tugevdamiseks, et luua ulatuslik avalik register lobitöö andmete registreerimiseks ja laiendada kohaldamisala seadusandliku menetluse parlamentaarsete etapile;
- minna edasi õigusliku aluse loomisega ajakirjanduse õigusele saada föderaalvõimudelt teavet, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu käsitlevaid Euroopa standardeid;
- võtta meetmeid, et kohandada mittetulunduslike organisatsioonide maksuvabastuse staatust, et lahendada probleemid, mis praegu neile organisatsioonidele kohaldatavate normidega praktikas esinevad, võttes arvesse kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamise Euroopa standardeid.

SOOVITUSED EESTILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Eestis kokkuvõtvalt järgmine. Eestis:

- on tehtud mõningaid edusamme, et jätkata jõupingutusi kohtute haldamise nõukojade reformimiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtute haldamise nõukodade kohta;
- on tehtud mõningaid edasiseid edusamme, et jätkata jõupingutusi tagamaks, et teabe saamise õigust rakendatakse järjepidevalt ja tulemuslikult, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid;
- on täielikult järgitud soovitusi tagada õigusloomeprotsessis tulemuslik avalik konsultatsioon.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Eestis:

- jätkata käimasolevaid jõupingutusi kohtute haldamise nõukojade reformimiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtute haldamise nõukodade kohta;
- jätkata jõupingutusi tagamaks, et teabe saamise õigust rakendatakse järjepidevalt ja tulemuslikult, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

SOOVITUSED IIRIMAALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Iirimaal kokkuvõtvalt järgmine. Iirimaal:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme vajaliku seadusandliku töö jätkamisel, mille eesmärk on vähendada kohtukuluseid, et tagada õiguskaitse tegelik kättesaadavus, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtukulude ebaproportsionaalsuse ja nende mõju kohta õigusemõistmisele juurdepääsule;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme olemasoleva eetikaraamistiku tugevdamisel, sealhulgas avaliku teenistuse standardite komisjoni seire- ja täitmise tagamise suutlikkuse osas, ning piiratud edusamme vara deklareerimise süsteemi tugevdamisel ja digitaliseerimisel;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme laimuvastase seaduse reformi lõpuleviimisel, et parandada ajakirjanike töökeskkonda, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- on tehtud mõningaid edusamme selle tagamisel, et on olemas normid või mehhanismid avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks, tagades samal ajal selle sõltumatuse;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme, et kõrvaldada valimisseaduse reformi raames õiguslikud takistused, mis on kodanikuühiskonna organisatsioonidel rahastamisele juurdepääsul.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Iirimaal:

- jätkata seadusandlikku tööd, mille eesmärk on vähendada kohtukuluseid, et tagada õiguskaitse tegelik kättesaadavus, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtukulude ebaproportsionaalsuse ja nende mõju kohta õigusemõistmisele juurdepääsule;
- jätkata jõupingutusi, et tugevdada olemasolevat eetikaraamistikku, sealhulgas avaliku teenistuse standardite komisjoni seire- ja täitmise tagamise suutlikkust, ning tugevdada vara deklareerimise süsteemi ja see digitaliseerida;
- viia lõpule reform avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks, tagades samal ajal selle sõltumatuse;
- viia lõpule laimuvastase seaduse reform, et parandada ajakirjanike töökeskkonda, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- jätkata käimasolevaid jõupingutusi, et kõrvaldada valimisseaduse reformi raames õiguslikud takistused, mis on kodanikuühiskonna organisatsioonidel rahastamisele juurdepääsul.

SOOVITUSED KREEKALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Kreekas kokkuvõtvalt järgmine. Kreekas:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste jätkamisel, et saavutada häid tulemusi korruptsioonijuhtumites, sealhulgas suurkorruptsiooni juhtumites süüdistuste esitamisel ja neis asjades lõplike kohtuotsuste tegemisel;
- on tehtud märkimisväärseid edusamme seadusandlike ja mitteseadusandlike kaitsemeetmete vastuvõtmise protsessiga jätkamisel ajakirjanike kaitse parandamiseks, eelkõige seoses ajakirjanike vastu suunatud kuritahtlike kohtuasjade ja ajakirjanike turvalisusega, kooskõlas vastuvõetud vastastikuse mõistmise memorandumiga ning võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste suurendamisel, et tagada tulemuslik ja õigeaegne konsulteerimine sidusrühmadega seoses õigusaktide eelnõudega, pidades muu hulgas kinni avalike konsultatsioonide suhtes kehtivast seadusjärgsest ajakavast;
- on tehtud piiratud edusamme kodanikuühiskonna organisatsioonide registreerimise suhtes kehtiva õigusraamistiku hindamisel ja struktureeritud dialoogi loomisel.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovituduste meeldetuletamisele Kreekal:

- jätkata jõupingutusi, et saavutada häid tulemusi korruptsioonijuhtumites, sealhulgas suurkorruptsiooni juhtumites süüdistuste esitamisel ja neis asjades lõplike kohtuotsuste tegemisel;
- parandada lobitöö raamistikku, sealhulgas vaadata läbi lobisti määratlus ja tagada tulemuslik rakendamine;
- jätkata käimasolevaid jõupingutusi seadusandlike ja mitteseadusandlike kaitsemeetmete tugevdamiseks ajakirjanike turvalisuse ja kaitse parandamiseks, eelkõige seoses kuritahtlike kohtuasjadega, kooskõlas vastuvõetud vastastikuse mõistmise memorandumiga ning võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- arendada korrapärast ja püsivat struktureeritud dialoogi kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning lihtsustada kodanikuühiskonna organisatsioonidele esitatavaid registreerimisnõudeid, et säilitada nende toimimiseks avatud raamistik.

SOOVITUSED HISPAAANIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Hispaanias kokkuvõtvalt järgmine. Hispaanias:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme peaprokuröri põhimääruse tugevdamisel, eelkõige seoses peaprokuröri ametiaja lahushoidmisega valitsuse omast, võttes arvesse Euroopa standardeid prokuratuuri sõltumatuse ja autonoomia kohta;
- on tehtud märkimisväärseid edusamme kohtute haldamise nõukoja uuendamisel ja protsessi jätkamisel, et kohandada selle kohtunikest liikmete ametisse nimetamise menetlust, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtute haldamise nõukodade kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme lobitööd käsitlevate õigusaktide vastuvõtmisel, sealhulgas kohustusliku avaliku lobistide registri loomisel;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste suurendamisel selliste probleemidega tegelemiseks, mis on seotud uurimisele ja süüdistuste esitamiseni jõudmiseks kuluva ajaga, et parandada suurkorruptsiooni juhtumite käsitlemise tõhusust, sealhulgas viies lõpule kriminaalmenetluse seadustiku reformi;
- on tehtud mõningaid edusamme selliste normide tugevdamisel, mis käsitlevad huvide konflikte ja tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute varadeklaratsioone, sealhulgas suurendades huvide konfliktidega tegeleva ameti sõltumatust ja karistuste määramise volitusi;
- ei ole tehtud edasisi edusamme, et jätkata teabele juurdepääsu parandamist, eelkõige ametisadaluste seaduse läbivaatamise kaudu, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovitude meeldetuletamisele soovitatakse Hispaanial:

- jätkata käimasolevaid jõupingutusi peaprokuröri põhimääruse tugevdamisel, eelkõige seoses peaprokuröri ametiaja lahushoidmisega valitsuse omast, võttes arvesse Euroopa standardeid prokuratuuri sõltumatuse ja autonoomia kohta;
- jätkata protsessi, et kohandada kohtute haldamise nõukoja kohtunikest liikmete ametisse nimetamise menetlust, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtute haldamise nõukodade kohta;
- jätkata käimasolevat menetlust lobitööd käsitlevate õigusaktide vastuvõtmisel, sealhulgas kohustusliku avaliku lobistide registri loomisel;
- tugevdada jõupingutusi selliste probleemidega tegelemisel, mis on seotud uurimisele ja süüdistuste esitamiseni jõudmiseks kuluva ajaga, et parandada suurkorruptsiooni juhtumite käsitlemise tõhusust, sealhulgas viies lõpule kriminaalmenetluse seadustiku reformi;
- jätkata õigusloomeprotsessi, et tugevdada norme, mis käsitlevad huvide konflikte ja tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute varadeklaratsioone, sealhulgas suurendades veelgi huvide konfliktidega tegeleva ameti sõltumatust ja karistuste määramise volitusi;
- jätkata teabele juurdepääsu parandamist, eelkõige ametisadaluste seaduse läbivaatamise kaudu, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

SOOVITUSED PRANTSUSMAALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Prantsusmaal kokkuvõtvalt järgmine. Prantsusmaal:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme käimasolevate projektide lõpuleviimisel, mille eesmärk on tsiviil- ja kriminaalkohtumenetlused täielikult digitaliseerida;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme selle tagamisel, et lobitegevuse norme kohaldataks järjepidevalt kõigi asjaomaste osalejate suhtes, sealhulgas tippjuhtkonna tasandil;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme meediaomandi läbipaistvuse parandamisel, eelkõige seoses keerukate omandistruktuuridega, tuginedes olemasolevatele õiguslikele tagatistele.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Prantsusmaal:

- suurendada jõupingutusi selle nimel, et viia lõpule käimasolevad projektid, mille eesmärk on tsiviil- ja kriminaalkohtumenetlused täielikult digitaliseerida;
- jätkata käimasolevaid jõupingutusi tagamaks, et lobitegevuse norme kohaldatakse järjepidevalt kõigi asjaomaste osalejate suhtes, sealhulgas tippjuhtkonna tasandil, ning jätkata õigusloomeprotsessi seoses lobitööd käsitlevate seaduseelnõudega;
- viia lõpule käimasolevad reformid meediaomandi läbipaistvuse parandamiseks, eelkõige seoses keerukate omandistruktuuridega, tuginedes olemasolevatele õiguslikele tagatistele.

SOOVITUSED HORVAATIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Horvaatias kokkuvõtvalt järgmine. Horvaatias:

- on tehtud mõningaid edusamme kriminaalmenetluse seadustiku ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ameti seaduse läbivaatamisel kooskõlas korruptsioonivastase strateegiaga, et veelgi suurendada korruptsioonikuritegude uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise tõhusust;
- ei ole veel tehtud edusamme jõupingutuste suurendamisel õigusraamistiku ja järelevalvemehhanismide tugevdamiseks, et tagada riikliku reklaami õiglane ja läbipaistev jaotamine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, sealhulgas riigihankemenetluses;
- on tehtud mõningaid edusamme seoses soovitusega jätkata jõupingutusi, et tegeleda ajakirjanike vastu suunatud vaigistuskaebustega, vaadates muu hulgas läbi laimu käsitlevad õigusnormid ja julgustades selliste menetlusnormide laiemat kasutamist, mis võimaldavad jätta põhjendamatud kohtuasjad rahuldamata, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme soovitude järgimiseks võetud meetmete edasisel parandamisel ja süstemaatilisemate järelmeetmete tagamisel ombudsmani teabenõuetele.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele soovitatakse Horvaatial:

- võtta meetmeid õigusemõistmise tõhususe edasiseks parandamiseks, eelkõige seoses menetluste kestusega vaidlustega seotud kaubandus- ja tsiviilasjades;
- jätkata plaanidega vaadata läbi kriminaalmenetluse seadustik ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ameti seadus kooskõlas korruptsioonivastase strateegiaga, et veelgi suurendada korruptsioonikuritegude uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise tõhusust;
- suurendada jõupingutusi õigusraamistiku ja järelevalvemehhanismide tugevdamiseks, et tagada riikliku reklaami õiglane ja läbipaistev jaotamine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, sealhulgas riigihankemenetluses;
- jätkata jõupingutusi, et tegeleda ajakirjanike vastu suunatud vaigistuskaebustega, vaadates muu hulgas läbi laimu käsitlevad õigusnormid ja julgustades selliste menetlusnormide laiemat kasutamist, mis võimaldavad jätta põhjendamatud kohtuasjad rahuldamata, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta.

SOOVITUSED ITAALIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudestega on seis Itaalias kokkuvõtvalt järgmine. Itaalias:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste jätkamisel kriminaalkohtute ja prokuratuuri digitaliseerituse taseme jätkuvaks parandamiseks;
- on tehtud mõningaid edusamme menetluses oleva huvide konflikte käsitleva seadusandliku ettepaneku vastuvõtmisel ning piiratud edusamme põhjalike lobitöö normide vastuvõtmisel, et luua toimiv lobitöö register, sealhulgas õigusloomeline jalajälg;
- ei ole veel tehtud edusamme selleks, et tulemuslikult ja kiiresti tegeleda poliitiliste sihtasutuste ja ühenduste kaudu annetuste suunamise tavaga ning võtta kasutusele ühtne erakondade ja kampaania rahastamist kajastav elektrooniline register;
- on tehtud mõningaid edusamme selle tagamisel, et on olemas normid või mehhanismid avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks ja selle sõltumatuse tagamiseks;
- ei ole tehtud edasisi edusamme õigusloomeprotsessi jätkamisel seoses laimamist, ametisaladuse ja ajakirjandusallikate kaitset käsitleva reformi eelnõuga, vältides samal ajal võimalikku negatiivset mõju ajakirjandusvabadusele, ja selle tagamisel, et selles võetakse arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- ei ole tehtud edasisi edusamme jõupingutuste suurendamisel riikliku inimõiguste institutsiooni loomiseks, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovitude meeldetuletamisele soovitatakse Itaaliale:

- viia lõpule kriminaalkohtute ja prokuratuuride digitaalse kohtuasjade haldamise süsteemi loomine;
- võtta vastu menetluses olev seadusandlik ettepanek huvide konfliktide kohta ja suurendada jõupingutusi, et võtta vastu põhjalikud lobitöö normid, et luua toimiv lobitöö register, sealhulgas õigusloomeline jalajälg;
- suurendada jõupingutusi, et tulemuslikult ja kiiresti tegeleda poliitiliste sihtasutuste ja ühenduste kaudu annetuste suunamise tavaga ning võtta kasutusele ühtne erakondade ja kampaania rahastamist kajastav elektrooniline register;
- jätkata käimasolevat seadusandlikku tööd, et tagada, et on olemas normid või mehhanismid avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks ja selle sõltumatuse tagamiseks;
- jätkata käimasolevat õigusloomeprotsessi seoses laimamist, ametisaladuse ja ajakirjandusallikate kaitset käsitleva reformi eelnõuga, vältides samal ajal võimalikku negatiivset mõju ajakirjandusvabadusele, ja tagada, et selles võetakse arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- suurendada jõupingutusi riikliku inimõiguste institutsiooni loomiseks, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid.

SOOVITUSED KÜPROSELE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Küproses kokkuvõtvalt järgmine. Küproses:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme, et jätkata plaanidega võtta vastu õigusaktid, mille eesmärk on teha selgemat vahet peaprokuröri nõuandvate ja süüdistuste esitamise ülesannete vahel, ning piiratud edusamme, et võtta meetmeid tagamaks, et peaprokuröri otsused süüdistust mitte esitada või menetlus lõpetada vaadatakse tulemuslikult läbi, võttes arvesse Euroopa standardeid prokuratuuri sõltumatuse ja autonoomia kohta;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme jõupingutuste jätkamisel tagamaks, et sõltumatul korruptsioonivastase võitluse asutusel on oma kohustuste tulemuslikuks täitmiseks inim- ja tehnilised ressursid;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme, et tagada valitud ametiisikutele vara deklareerimise normide tulemuslik rakendamine, et kehtestada korrapärane ja põhjalik andmete esitamine koos tulemusliku, korrapärase ja täieliku kontrolliga;
- on tehtud piiratud edusamme selliste õigusaktide vastuvõtmisel, millega tagada, et riigi ja riigile kuuluvate ettevõtete reklaamikulud jaotuvad õiglaselt ja läbipaistvalt;
- on tehtud piiratud edusamme selle protsessiga jätkamisel, mille eesmärk on tugevdada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist toetavaid norme ja mehhanisme, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme selle tagamisel, et toimuks tulemuslik ja õigeaegne konsulteerimine sidusrühmadega õigusloomeprotsessis ning kõrvaldataks puudused.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele Küprosel:

- jätkata käimasolevat õigusameti reformi ja peaprokuratuuri loomist ning kehtestada, et otsused süüdistust mitte esitada või menetlus lõpetada vaadatakse tulemuslikult läbi, võttes arvesse Euroopa standardeid prokuratuuri sõltumatuse ja autonoomia kohta;
- jätkata õigusreformidega, et tugevdada sõltumatut korruptsioonivastase võitluse asutust, ning jätkata jõupingutusi tagamaks, et asutusel on oma ülesannete tulemuslikuks täitmiseks inim- ja tehnilised ressursid;
- võtta vastu õigusaktid, millega tagada, et riigi ja riigile kuuluvate ettevõtete reklaamikulud jaotuvad õiglaselt ja läbipaistvalt;
- tugevdada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist toetavaid norme ja mehhanisme, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- tagada, et riigikontrolli käimasoleva reformiga kehtestatakse ametisse nimetamise menetluses kaitsemeetmed, et suurendada riigikontrolöri ja riigikontrolöri asetäitja sõltumatust.

SOOVITUSED LÄTILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Lätis kokkuvõtvalt järgmine. Lätis:

- ei ole tehtud edusamme meetmete võtmisel, et tagada kehtivas kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamise menetluses piisavad kaitsemeetmed lubamatu poliitilise mõjutamise eest, võttes arvesse kohtunike ametisse nimetamise Euroopa standardeid;
- on tehtud mõningaid edusamme, et jätkata tööd lobitööd käsitlevate õigusaktide tulemuslikuks rakendamiseks, sealhulgas spetsiaalse lobitöö registri loomiseks.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele Lätil:

- võtta meetmeid, et tagada kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamise menetluses piisavad kaitsemeetmed lubamatu poliitilise mõjutamise eest, võttes arvesse kohtunike ametisse nimetamise Euroopa standardeid;
- tagada lobitööd käsitlevate õigusaktide tulemuslik rakendamine, sealhulgas seoses ajutise spetsiaalse lobitöö registriga.

SOOVITUSED LEEDULE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Leedus kokkuvõtvalt järgmine. Leedus:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme tasuta õigusabi süsteemi reformi lõpuleviimisel, eelkõige vähendades halduskoormust ja tagades tasuta õigusabi pakkujate kaasamiseks piisavad tingimused, võttes arvesse Euroopa standardeid tasuta õigusabi kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste jätkamisel, et suurendada kohtunike ametisse nimetamise süsteemi läbipaistvust, seda eelkõige kõrgeimas kohtus, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike ametisse nimetamise kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste jätkamisel kohtusüsteemile piisavate inim- ja rahaliste ressursside tagamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemile eraldatavate ressursside kohta.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Leedul:

- viia lõpule tasuta õigusabi süsteemi reform, eelkõige tagades tasuta õigusabi pakkujate kaasamiseks piisavad tingimused, võttes arvesse Euroopa standardeid tasuta õigusabi kohta;
- suurendada jõupingutusi, et suurendada kohtunike ametisse nimetamise süsteemi läbipaistvust, seda eelkõige kõrgeimas kohtus, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike ametisse nimetamise kohta.

SOOVITUSED LUKSEMBURGILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Luksemburgis kokkuvõtvalt järgmine. Luksemburgis:

- on tehtud mõningaid edusamme jõupingutuste suurendamisel, et saavutada tsiviil-, kriminaal- ja haldusmenetluste täielik digitaliseerimine;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme, et suurendada jõupingutusi läbipaistvusregistris sisalduva teabe hulga suurendamiseks, sealhulgas lisades kogu teabe, mis on sätestatud parlamendi kodukorras;
- on tehtud mõningaid edusamme ametlike dokumentide avalikustamise õigusraamistiku reformiga jätkamisel, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid;
- on täielikult järgitud soovitud parandada seadusandlikku otsustusprotsessi eelkõige parlamendi tasandil, suurendades läbipaistvust ja sidusrühmade kaasamist avalikesse konsultatsioonidesse.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Luksemburgil:

- suurendada jõupingutusi tsiviil-, kriminaal- ja haldusmenetluste täieliku digitaliseerimise saavutamiseks;
- viia lõpule ametlike dokumentide avalikustamise õigusraamistiku reform, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

SOOVITUSED UNGARILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Ungaris kokkuvõtvalt järgmine. Ungaris:

- ei ole tehtud edusamme madalama astme kohtute kohtuasjade jaotamise süsteemide läbipaistvuse parandamisel, võttes arvesse kohtuasjade jaotamise Euroopa standardeid;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme kohtunike, prokuröride ning kohtu- ja prokuratuuritöötajate töötasu suurendamiseks, kuid ei ole võetud struktureeritud meetmeid, võttes arvesse Euroopa standardeid tasustamise kohta kohtusüsteemis;
- ei ole veel tehtud edusamme põhjalike lobitöö ja pöördumise efekti reformide vastuvõtmisel ega vara deklareerimise süsteemi edasise parandamisel, et tagada tulemuslik järelevalve ja täitmise tagamine;
- ei ole tehtud edusamme heade tulemuste saavutamisel suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ega neis asjades lõplike kohtuotsuste tegemisel;
- ei ole tehtud edusamme meediat reguleeriva asutuse funktsionaalse sõltumatuse suurendamiseks mõeldud mehhanismide kasutuselevõtmisel, võttes arvesse Euroopa standardeid meediat reguleerivate asutuste sõltumatuse kohta;
- ei ole tehtud edusamme selliste õigusaktide vastuvõtmisel, millega tagada, et riigi ja riigile kuuluvate ettevõtete reklaamikulud jaotuvad õiglaselt ja läbipaistvalt;
- ei ole tehtud edusamme avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetusslikku sõltumatust toetavate normide ja mehhanismide tugevdamisel, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- ei ole tehtud edusamme kodanikuühiskonna organisatsioone mõjutavate takistuste kõrvaldamisel ning turvalise ja soodsa kodanikuühiskonna tegutsemisruumi edendamisel, sealhulgas selliste õigusaktide kehtetuks tunnistamisel, mis takistavad nende töövõimet, eelkõige sisserändemaks.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks sellele, et tuletatakse meelde kohustust järgida Euroopa Liidu Kohtu otsuseid õigusriigi kohta ja täita õigusriigiga seotud rikkumismenetlustes tehtud otsuseid, millele on osutatud riiki käsitlevas peatükis, võtta arvesse komisjoni hinnangut üldise tingimuslikkuse korra alusel ning ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohaselt Euroopa Parlamendi algatatud menetluses tõstatatud asjaomaseid probleeme ning järgida taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaseid kohustusi, samuti Euroopa poolaasta raames antud asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi, soovitatakse Ungaril:

- parandada madalama astme kohtute kohtuasjade jaotamise süsteemide läbipaistvust, võttes arvesse kohtuasjade jaotamise Euroopa standardeid;
- võtta meetmeid tagamaks, et kohtunike, prokuröride ning kohtu- ja prokuratuuritöötajate töötasu käimasolev suurendamine toimub struktureeritult, võttes arvesse Euroopa standardeid tasustamise kohta kohtusüsteemis;

- esitada põhjalikud seadusandlikud lobitöö ja pöördumise efekti reformid ning parandada veelgi vara deklareerimise süsteemi, tagades tulemusliku järelevalve ja nõuete täitmise tagamise;
- saavutada häid tulemusi suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ja neis asjades lõplike kohtuotsuste tegemisel;
- võtta kasutusele mehhanismid meediat reguleeriva asutuse funktsionaalse sõltumatuse suurendamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid meediat reguleerivate asutuste sõltumatuse kohta;
- võtta meetmeid, millega tagada, et riigi ja riigile kuuluvate ettevõtete reklaamikulud jaotuvad õiglaselt ja läbipaistvalt;
- tugevdada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetusslikku sõltumatust toetavaid norme ja mehhanisme, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- tagada, et kodanikuühiskonna organisatsioonide tööd ei pärsi takistused, sealhulgas tunnistades kehtetuks õigusaktid, mis takistavad nende töövõimet, ning edendada turvalist ja soodsat kodanikuühiskonna tegutsemisruumi.

SOOVITUSED MALTALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Maltas kokkuvõtvalt järgmine. Maltas:

- on tehtud mõningaid edasisi edusamme, et jätkata valitsuse heakskiidetud reformi eelnõuga, et kohtusüsteem oleks kaasatud ülemkohtuniku ametisse nimetamise menetlusse;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste edasisel suurendamisel, et parandada õigusemõistmise tõhusust, eelkõige lühendada menetluste kestust;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme jõupingutuste jätkamisel, et tegeleda probleemidega, mis on seotud suurkorruptsiooni juhtumite uurimise kestusega, ning ei ole tehtud edusamme jõupingutuste suurendamisel, et saavutada häid tulemusi lõplike kohtuotsuste tegemisel;
- ei ole tehtud edusamme seadusandlike ja muude kaitsemeetmete kasutusele võtmisel, et parandada ajakirjanike töökeskkonda, ning on tehtud piiratud edusamme seoses ametlikele dokumentidele juurdepääsuga, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse ja ametlikele dokumentidele juurdepääsu kohta;
- ei ole tehtud edusamme avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetuslikku sõltumatust toetavate normide ja mehhanismide tugevdamisel, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- ei ole tehtud edusamme meetmete tõhustamisel riikliku inimõiguste institutsiooni loomiseks, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid;
- on tehtud piiratud edusamme, et võtta kasutusele ametlik raamistik üldsuse osalemiseks õigusloomeprotsessis.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele Maltal:

- jätkata käimasolevat reformi, et kohtusüsteem oleks kaasatud ülemkohtuniku ametisse nimetamise menetlusse, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike ametisse nimetamise kohta;
- suurendada jõupingutusi õigusemõistmise tõhususe parandamiseks, eelkõige menetluste kestuse lühendamiseks;
- suurendada jõupingutusi, et tegeleda probleemidega, mis on seotud suurkorruptsiooni juhtumite uurimise kestusega, ning saavutada häid tulemusi lõplike kohtuotsuste tegemisel;
- võtta edasisi seadusandlikke ja muid kaitsemeetmeid, et parandada ajakirjanike töökeskkonda, sealhulgas seoses ametlikele dokumentidele juurdepääsuga, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse ja ametlikele dokumentidele juurdepääsu kohta;
- tugevdada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetuslikku sõltumatust toetavaid norme ja mehhanisme, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- jätkata meetmeid riikliku inimõiguste institutsiooni loomiseks, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid;

- võtta kasutusele ametlik raamistik üldsuse osalemiseks õigusloomeprotsessis.

SOOVITUSED MADALMAADELE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Madalmaades kokkuvõtvalt järgmine. Madalmaades:

- on tehtud mõningaid edusamme jõupingutuste tegemisel, et tegeleda inimressursside nappuse ja keeruliste töötingimustega kohtusüsteemis;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme endisi ministreid ja riigisekretäre hõlmavate pöördukse efekti normide läbivaatamise lõpuleviimisel, sealhulgas kaheaastase ooteaja ja tasustatava tegevuse piirangute kehtestamisel;
- on tehtud piiratud edasisi edusamme, et kehtestada rangemad valitsuse ja parlamendi liikmete lobitöö läbipaistvusnormid;
- on tehtud mõningaid edusamme, et tugevdada avalik-õigusliku meedia juhtimist ja selle võimet järgida ajakirjandusstandardeid, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- on tehtud mõningaid edusamme, et tagada õigusriigi küsimustega tegeleva riigikomisjoni soovitude asjakohased järelmeetmed, tugevdades kodanike õiguskaitset.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Madalmaadel:

- jätkata jõupingutusi, et parandada keerulisi töötingimusi kohtusüsteemis ja tegeleda inimressursside nappusega;
- kehtestada rangemad valitsuse ja parlamendi liikmete lobitöö läbipaistvusnormid;
- jätkata kavandatud avalik-õigusliku meedia reformi, et tugevdada selle juhtimist ja selle võimet järgida ajakirjandusstandardeid, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- jätkata õigusriigi küsimustega tegeleva riigikomisjoni ettepanekuga tugevdada õigusriigikultuuri, sealhulgas alustades struktureeritud dialoogi riigivõimude vahel, mis tugineb õigusriigi tegevuskavale.

SOOVITUSED AUSTRIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Austrias kokkuvõtvalt järgmine. Austrias:

- ei ole tehtud edusamme seoses vajadusega kaasata kohtusüsteem halduskohtute esimeeste ametisse nimetamise menetlustesse, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike ametisse nimetamise ja kohtute esimeeste valimise kohta;
- on tehtud piiratud edusamme reformi jätkamisel, et luua sõltumatu föderaalne prokuratuur, võttes arvesse Euroopa standardeid prokuratuuri sõltumatuse ja autonoomia kohta, sealhulgas selleks, et tagada korruptsioonivastasele võitlusele spetsialiseerunud prokuratuuri sõltumatu toimimine;
- on tehtud piiratud edusamme tulemuslike normide kehtestamisel parlamendiliikmete vara ja huvide deklareerimise, sealhulgas tulemuslike seire- ja karistuse mehhanismide kohta;
- ei ole tehtud edusamme, et võtta vastu seadusandlik ettepanek, et tugevdada lobitöö raamistikku, sealhulgas läbipaistvusregistrit;
- on tehtud piiratud edusamme meetmete võtmisel, et tagada nõuetekohane rakendamine ja täitmise tagamine seoses riikliku reklaami õiglase jaotamisega.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Austrial:

- tegeleda vajadusega kaasata kohtusüsteem halduskohtute esimeeste ametisse nimetamise menetlustesse, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunike ametisse nimetamise ja kohtute esimeeste valimise kohta;
- jätkata reformiga sõltumatu föderaalse prokuratuuri loomiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid prokuratuuri sõltumatuse ja autonoomia kohta, sealhulgas selleks, et tagada korruptsioonivastasele võitlusele spetsialiseerunud prokuratuuri sõltumatu toimimine;
- jätkata jõupingutusi, et võtta kasutusele tulemuslikud normid parlamendiliikmete vara ja huvide deklareerimise kohta, sealhulgas tulemuslikud seire- ja karistuse mehhanismid;
- võtta vastu seadusandlik ettepanek, et tugevdada lobitöö raamistikku, sealhulgas läbipaistvusregistrit;
- võtta meetmeid, et tagada nõuetekohane rakendamine ja täitmise tagamine seoses riikliku reklaami õiglase jaotamisega.

SOOVITUSED POOLALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Poolas kokkuvõtvalt järgmine. Poolas:

- on tehtud märkimisväärseid edusamme, et tagada justiitsministri ülesannete ja peaprokuröri ülesannete lahusus ning tagada prokuratuuri funktsionaalne sõltumatus valitsusest;
- on tehtud piiratud edusamme, et standardida veebipõhine süsteem, mille kaudu riigiametnikud ja parlamendiliikmed vara deklareerivad, ning ei ole tehtud edusamme lobitöö normide kehtestamisel;
- on tehtud mõningaid edusamme, et tagada sõltumatu ja tulemuslik uurimine ja süüdistuste esitamine, tegeleda tippjuhtide puutumatuse suure ulatusega ja tühistada õigusaktidesse varem lisatud karistamatuse sätteid, et võimaldada häid tulemusi suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme selle tagamisel, et meediaväljaannetele tegevuslubade andmisel järgitaks õiglast, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat korda;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme, et tagada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetusalikku sõltumatust toetav tulemuslik õigusraamistik, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme kodanikuühiskonna tegevuse raamistiku parandamisel.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks sellele, et tuletatakse meelde kohustust järgida Euroopa Liidu Kohtu otsuseid õigusriigi kohta ja järgida õigusriigiga seotud rikkumismenetlustes tehtud otsuseid, millele on osutatud riiki käsitlevas peatükis, samuti taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaseid kohustusi, soovitatakse Poolal:

- jätkata edusamme õigusriigi tegevuskava rakendamisel, sealhulgas seoses riikliku kohtute haldamise nõukoja ja konstitutsioonikohtuga;
- jätkata reformi, et tagada justiitsministri ülesannete ja peaprokuröri ülesannete lahusus ning tagada prokuratuuri funktsionaalne sõltumatus valitsusest;
- kehtestada lobitöö normid ja standarditud veebipõhine süsteem, mille kaudu riigiametnikud ja parlamendiliikmed vara deklareerivad, tagades samal ajal tulemusliku kontrolli;
- jätkata jõupingutusi, et tagada sõltumatu ja tulemuslik korruptsiooni uurimine ja süüdistuste esitamine, tegeleda tippjuhtide puutumatuse suure ulatusega ja tühistada karistamatuse sätteid, et võimaldada häid tulemusi suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel;
- jätkata reforme tagamaks, et meediaväljaannetele tegevuslubade andmisel järgitakse õiglast, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat korda;
- jätkata reforme, et tagada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetusalikku sõltumatust toetav tulemuslik õigusraamistik, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;

- jätkata käimasolevaid jõupingutusi kodanikuühiskonna tegutsemisraamistiku parandamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kodanikuühiskonna organisatsioonide kohta.

SOOVITUSED PORTUGALILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Portugalis kokkuvõtvalt järgmine. Portugalis:

- on tehtud märkimisväärseid edusamme, et suurendada jõupingutusi, tagamaks kohtusüsteemile piisavad inimressursid, eelkõige seoses kohtunikke abistavate töötajatega, ning mõningaid edasisi edusamme, et parandada kohtute, eelkõige haldus- ja maksukohtute tõhusust;
- on tehtud mõningaid edusamme, et tagada üldiste kriminaalmenetlust käsitlevate õigusaktide adekvaatsus, et tõhusalt toimetada keerukaid kriminaalmenetlusi;
- on tehtud märkimisväärseid edusamme, et jätkata jõupingutusi, tagamaks piisavad vahendid korruptsiooni ennetamiseks, uurimiseks ja neis asjades süüdistuste esitamiseks, ning mõningaid edasisi edusamme piisavate vahendite tagamisel uue korruptsioonivastase mehhanismi jaoks;
- on tehtud märkimisväärseid edusamme selle tagamisel, et läbipaistvusüksus teeb vara deklareerimise tulemuslikku seiret ja kontrolli;
- ei ole tehtud edusamme reformide lõpuleviimisel, et parandada õigusloome läbipaistvust, eelkõige mõju hindamise vahendite rakendamisel.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovitude meeldetuletamisele soovitatakse Portugalil:

- suurendada jõupingutusi kohtusüsteemi, eelkõige haldus- ja maksukohtute tõhususe parandamiseks;
- jätkata meetmetega, et tagada üldiste kriminaalmenetlust käsitlevate õigusaktide adekvaatsus, et tõhusalt toimetada keerukaid kriminaalmenetlusi;
- võtta lobitöö reguleerimiseks vastu normid, mis hõlmavad ka tervikliku avaliku lobitöö registri loomist;
- viia lõpule reformid, et parandada õigusloome läbipaistvust, eelkõige mõju hindamise vahendite rakendamisel.

SOOVITUSED RUMEENIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Rumeenias kokkuvõtvalt järgmine. Rumeenias:

- on tehtud märkimisväärsed edusamme selle protsessi lõpuleviimisel, mis algatati, et võtta arvesse Veneetsia komisjoni soovitusi õigusemõistmist käsitlevate õigusaktide kohta, sealhulgas konsultatsioonide ja hindamiste kaudu, et õigusemõistmist käsitlevaid õigusakte järgmisel võimalusel veelgi parandada;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme piisavate inimressursside tagamisel kohtusüsteemile, sealhulgas prokuratuurile, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemile eraldatavate ressursside kohta;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme eelkõige operatiivtasandi meetmete võtmisel, et tagada kohtusüsteemis toime pandud kuritegude tõhus uurimine ja neis asjades süüdistuste esitamine, sealhulgas seoses korruptsioonikuritegudega, võttes arvesse Euroopa standardeid;
- ei ole tehtud edusamme parlamendiliikmete lobitöö normide kehtestamisel;
- ei ole tehtud edusamme avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetusalikku sõltumatust toetavate normide ja mehhanismide tugevdamisel, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- on tehtud mõningaid edusamme tulemuslike avalike konsultatsioonide tagamisel enne õigusaktide vastuvõtmist;
- ei ole tehtud edusamme kahe riikliku inimõiguste kaitse asutuse akrediteerimise protsessi jätkamisel, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovituduste meeldetuletamisele Rumeenial:

- jätkata seadusandlikke meetmeid, et tugevdada kaitsemeetmeid, millega tagatakse kõrgema astme prokuröride sõltumatus ning õiguskaitsepolitsei korraldus ja toimimine;
- võtta meetmeid, et tagada kohtusüsteemis toime pandud kuritegude tõhus uurimine ja neis asjades süüdistuste esitamine, sealhulgas seoses korruptsioonikuritegudega;
- võtta kasutusele parlamendiliikmete lobitöö normid ja tagada vara deklareerimise süsteemi tulemuslikkus;
- suurendada jõupingutusi, et tugevdada avalik-õigusliku meedia sõltumatut juhtimist ja toimetusalikku sõltumatust toetavaid norme ja mehhanisme, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- suurendada jõupingutusi, et tegeleda valitsuse erakorraliste määruste sagedase kasutamisega ja tagada enne õigusaktide vastuvõtmist tulemuslikud avalikud konsultatsioonid;
- jätkata protsessi riiklike inimõiguste kaitse asutuste akrediteerimiseks, võttes arvesse ÜRO Pariisi põhimõtteid.

SOOVITUSED SLOVEENIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Sloveenias kokkuvõtvalt järgmine. Sloveenias:

- on täielikult järgitud soovitust viia lõpule õigusloomeprotsess parlamentaarseid uurimisi käsitlevate normide muutmiseks, et need sisaldaksid piisavaid kohtunike ja riigiprokuröride sõltumatuse tagatise, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemi sõltumatuse kohta;
- on tehtud märkimisväärseid edusamme edasiste meetmete võtmisel tagamaks, et kohtunike ametisse nimetamise reform sisaldaks piisavaid tagatise kohtusüsteemi sõltumatuse tagamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemi sõltumatuse kohta;
- on täielikult järgitud soovitust viia lõpule meetmete võtmine kohtunike ja riigiprokuröride töötasu suurendamiseks, võttes arvesse Euroopa standardeid vahendite ja tasustamise kohta kohtusüsteemis;
- on täielikult järgitud soovitust viia lõpule uue korruptsioonivastase strateegia ja tegevuskava vastuvõtmine ja alustada nende rakendamist ning tehtud mõningaid edasisi edusamme meetmete võtmisel, et tagada head tulemused korruptsioonikuritegude uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ja neis lõplike kohtuotsuste tegemisel, sealhulgas suurkorruptsiooni juhtumites;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme seoses soovitusega jätkata seadusandlike ja mitteseadusandlike kaitsemeetmete vastuvõtmise protsessi, et parandada ajakirjanike kaitset, eelkõige internetis, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- on tehtud mõningaid edusamme selle tagamisel, et on olemas normid või mehhanismid avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks, tagades samal ajal selle sõltumatuse.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste meeldetuletamisele soovitatakse Sloveenial:

- võtta edasisi meetmeid, et tagada head tulemused korruptsioonikuritegude uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ja neis lõplike kohtuotsuste tegemisel, sealhulgas suurkorruptsiooni juhtumites;
- jätkata seadusandlike ja mitteseadusandlike kaitsemeetmete vastuvõtmise protsessi, et parandada ajakirjanike kaitset, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- viia lõpule reformid tagamaks, et on olemas normid või mehhanismid avalik-õigusliku meedia piisavaks rahastamiseks selle avaliku teenuse osutamiseks, tagades samal ajal selle sõltumatuse.

SOOVITUSED SLOVAKKIALE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitustega on seis Slovakkias kokkuvõtvalt järgmine. Slovakkias:

- ei ole tehtud edusamme meetmete võtmisel tagamaks, et kohtunõukogu liikmete suhtes (eelkõige nende, keda ei vali kohtunikud) kehtivad nende ametist vabastamisega seoses piisavad sõltumatuse tagatised, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunõukogude sõltumatuse kohta;
- on tehtud piiratud edusamme selle tagamisel, et oleks kehtestatud piisavad kaitsemeetmed ja neid järgitaks nõuetekohaselt, kui kohtunike suhtes kohaldatakse nende tehtud kohtuotsuse tulemusel kriminaalvastutust õiguse kuritarvitamises seisneva kuriteo eest;
- on tehtud mõningaid edusamme huvide konflikte käsitlevate õigusaktide tugevdamisel ning ei ole tehtud edusamme ettepanekute esitamisel lobitöö ja vara deklareerimise reguleerimiseks;
- ei ole tehtud edusamme, et tagada suurkorruptsiooni juhtumite tulemuslik ja sõltumatu uurimine ja nende eest süüdistuse esitamine, et saavutada häid tulemusi, sealhulgas vältides põhjendamatut sekkumist sellistesse juhtumitesse ning piirates peaprokuröri volituste kasutamist lõplike uurimis- ja süüdistuse esitamise otsuste tühistamiseks;
- ei ole tehtud edusamme, et tugevdada norme ja mehhanisme, mille eesmärk on taastada avalik-õigusliku meedia sõltumatu juhtimine ja toimetusslik sõltumatus ning seda kaitsta, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- ei ole tehtud edasisi edusamme seadusandlike ja muude kaitsemeetmete kehtestamisega jätkamisel, et suurendada ajakirjanike füüsilist turvalisust ja parandada nende töökeskkonda, sealhulgas laimamist käsitleva seaduse reformimisega, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- ei ole tehtud edusamme, et tagada tulemuslik avalik konsultatsioon ja sidusrühmade kaasamine õigusloomeprotsessi, sealhulgas vältides kiirmenetluse ülemäärast kasutamist.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi ning lisaks taaste- ja vastupidavuskava raames võetud asjaomaste kohustuste ning Euroopa poolaasta raames antud asjaomaste riigipõhiste soovitude meeldetuletamisele soovitatakse Slovakkial:

- võtta meetmeid, et tagada piisavad sõltumatuse tagatised seoses kohtunõukogu liikmete (eelkõige nende, keda ei vali kohtunikud) ametist vabastamisega, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtunõukogude sõltumatuse kohta;
- tagama, et on kehtestatud piisavad kaitsemeetmed ja neid järgitakse nõuetekohaselt, kui kohtunike suhtes kohaldatakse nende tehtud kohtuotsuse tulemusel kriminaalvastutust õiguse kuritarvitamises seisneva kuriteo eest;
- esitada ettepanekud lobitöö reguleerimiseks, vara deklareerimise ja kontrollimise süsteemi tugevdamiseks ning jätkata käimasolevaid jõupingutusi huvide konflikti normide reformimiseks;
- tagada suurkorruptsiooni juhtumite tulemuslik ja sõltumatu uurimine ja nende eest süüdistuse esitamine, et saavutada häid tulemusi, sealhulgas vältides põhjendamatut sekkumist ning piirates peaprokuröri volituste kasutamist lõplike uurimis- ja süüdistuse esitamise otsuste tühistamiseks;

- tugevdada norme ja mehhanisme, mille eesmärk on taastada avalik-õigusliku meedia sõltumatu juhtimine ja toimetuslik sõltumatus ning seda kaitsta, võttes arvesse Euroopa standardeid avalik-õigusliku meedia kohta;
- jätkata seadusandlike ja muude kaitsemeetmete kehtestamisega, et suurendada ajakirjanike füüsilist turvalisust ja parandada nende töökeskkonda, sealhulgas laimamist käsitleva seaduse reformimisega, võttes arvesse Euroopa standardeid ajakirjanike kaitse kohta;
- tagada tulemuslik avalik konsultatsioon ja sidusrühmade kaasamine õigusloomeprotsessi, sealhulgas käsitledes kiirmenetluse sagedast kasutamist.

SOOVITUSED SOOMELE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Soomes kokkuvõtvalt järgmine. Soomes:

- on täielikult järgitud soovitudust jätkata õigusriigi tagatiste ja kohtusüsteemi arendamise töörühma tööd, et tugevdada kohtusüsteemi sõltumatust ja parandada õiguskaitse kvaliteeti;
- on tehtud piiratud edusamme kohtukaasistujate ametisse nimetamise reformimisel, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemi sõltumatuse kohta;
- on tehtud piiratud edusamme, et võtta vastu õigusaktid mõjuvõimuga kauplemise kohta ja teha ettepanek piiriülese altkäemaksu kuriteoliigi läbivaatamiseks;
- on tehtud piiratud edusamme ministrite ja teiste tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute suhtes kohaldatava eetika- ja aruandlusraamistiku tugevdamisel, milleks on vaja võtta vastu neid puudutav käitumisjuhend;
- on tehtud mõningaid edasisi edusamme ametiasutuste tegevuse avalikkuse seaduse reformiga jätkamisel, et tagada tulemuslik ja ulatuslikum juurdepääs dokumentidele, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Soomes:

- edendada kohtukaasistujate ametisse nimetamise reformi, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemi sõltumatuse kohta;
- jätkata piiriülese altkäemaksu kuriteoliigi läbivaatamist;
- jätkata jõupingutusi ministrite ja teiste tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute suhtes kohaldatava eetika- ja aruandlusraamistiku tugevdamiseks, võttes vastu neid puudutava käitumisjuhendi;
- liikuda edasi ametiasutuste tegevuse avalikkuse seaduse reformiga, et tagada tulemuslik juurdepääs dokumentidele, võttes arvesse ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa standardeid.

SOOVITUSED ROOTSILE

Seoses õigusriigi olukorda käsitlevas 2024. aasta aruandes esitatud soovitudustega on seis Rootsisis kokkuvõtvalt järgmine. Rootsisis:

- ei ole tehtud edusamme selle tagamisel, et kohtukaasistujate ametisse nimetamise süsteem kaitseb nende sõltumatust, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemi sõltumatuse kohta;
- ei ole tehtud edusamme, et tagada pöörduse efekti normide hindamise asjakohased järelmeetmed;
- ei ole tehtud edasisi edusamme piiriülese altkäemaksu vastase võitluse tugevdamisel, muutes kehtivaid õiguslikke määratlusi, et parandada piiriülese altkäemaksu juhtumites süüdistuse esitamist ja lõplike kohtuotsuste tegemist;
- on tehtud märkimisväärsed edusamme jõupingutuste jätkamisel tagamaks, et kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamise ja toimimise õigusraamistiku reformid ei mõjutaks põhjendamatult kodanikuühiskonna kaasamist.

Sellest lähtuvalt ja võttes arvesse vaatlusperioodi muid arengusuundi, soovitatakse Rootsil:

- tagada, et kohtukaasistujate ametisse nimetamise süsteem kaitseb nende sõltumatust, võttes arvesse Euroopa standardeid kohtusüsteemi sõltumatuse kohta;
- tugevdada võitlust piiriülese altkäemaksu vastu, sealhulgas muutes olemasolevat õigusraamistikku ja parandada täitmise tagamist;
- tagada pöörduse efekti normide hindamise asjakohased järelmeetmed.